

MAAKT SAMEN LEVEN MOGELIJK

“
Houd rechtspraak
bij de tijd”

Rob Keurentjes, gespecialiseerde rechter:
“Mensen met een stoornis zijn fascinerend”

Renée Vrugt, rechter in opleiding:
“Wat doe je met iemand die huilt?”

Bénédicte Ficq, advocaat:
“Ik kan heel hard vechten”

“Een rechterlijk vonnis is geen warme worst”

Dat schrijft Geert Corstens, president van de Hoge Raad, in zijn column in dit blad. Tegelijkertijd zegt hij dat een rechterlijk vonnis wel de normaalste zaak van de wereld zou moeten zijn – inderdaad: dus net zo iets als een warme worst. Er zijn grote zorgen over de rechtsstaat, bleek tijdens een recente bijeenkomst in de Eerste Kamer. De senatoren wilden hier met mensen uit het veld over spreken. Er kwam geen rooskleurig beeld uit. Matige kwaliteit van wetgeving, hoge werkdruk onder magistraten, de neiging bij de overheid steeds meer buiten de rechter om te regelen en een sluipende verhoging van kosten voor burgers om hun recht te kunnen halen, zijn de voornaamste signalen die werden afgegeven. De zorgen spitsen zich uiteindelijk toe op de vraag of de toegang tot de rechter voor grote groepen in de samenleving nog wel meer dan een theoretisch concept is. Je kunt wel zeggen dat iedereen naar de rechter kan, maar als het te ingewikkeld, te duur, te tijdrovend of anderszins onhaalbaar is, dan is de toegang tot de rechter een dode letter. Terwijl dat wel de essentie van de rechtsstaat is. Gelukkig is er niet alleen somberte. De Rechtspraak werkt hard aan een grootschalig vernieuwingsprogramma dat de gang naar de rechter makkelijker, eenvoudiger en begrijpelijker moet maken. Hoe en wat precies leest u op diverse plekken in dit blad: in het interview met regeringscommissaris Fred Hammerstein op pagina 4, in het nieuwsbericht op pagina 6 over de eKantonrechter, in de genoemde column van Geert Corstens op pagina 9 en in het coververhaal vanaf pagina 10.

Rob Edens, hoofdredacteur

Colofon

de Rechtspraak

Rechtspraak
Nummer 1, maart 2014

Rechtspraak is een uitgave van de Raad voor de rechtspraak. Het magazine wordt verzonden aan relaties van de Rechtspraak en verspreid via de openbare ruimtes van gerechten. De redactie is verantwoordelijk voor de inhoud. Aan de in Rechtspraak vermelde informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Artikelen geven niet per se de mening van de Rechtspraak weer. Overname van artikelen is met bronvermelding toegestaan.

Hoofdredacteur: Rob Edens
(r.edens@rechtspraak.nl)

Redactie: Simone Alderliesten (beeldredactie; s.alderliesten@rechtspraak.nl), Stijn Dunk (s.dunk@rechtspraak.nl), Pauline van der Mije (p.van.der.mije@rechtspraak.nl), Evita Westfa (e.westfa@rechtspraak.nl),

Medewerkers aan dit nummer: Martijn Delaere, Aad Goudappel, Jan Lankveld, Karoly Effenberger, Marco Slot, Serge Ligtenberg, Marije Weterings

Contact met de redactie:
redactie@rechtspraak.nl

Redactie-adres:
Kneuterdijk 1, Den Haag

Postadres:
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

Abonnementenadministratie:
Wijziging of opzegging? Stuur de adresdrager retour naar het retouradres en geef hierop de verandering aan. Aanmeldingen voor een individueel abonnement via abonnement@rechtspraak.nl. Gemotiveerde aanvragen voor meer exemplaren zijn ook mogelijk.

Vormconcept en realisatie:
Kris Kras Design

Druk: OBT bv

Illustratie cover:
Aad Goudappel

01
MRT 2014

MODERNISERING

Eenvoudig, begrijpelijk, snel, per computer. Dat zijn de trefwoorden van het grootschalige vernieuwingsprogramma dat is gestart

10

ROB KEURENTJES

Autoriteit op het gebied van dwangbehandeling: "Je kunt dit werk niet doen als je wakker ligt van al het verdriet dat je ziet"

16

BÉNÉDICTE FICO

Strijdbare advocaat: "Ik erger me wild aan desinteresse. Er was zelfs een rechter die in zijn neus ging zitten peuteren!"

24

04 NIEUWS

- Regeringscommissaris Fred Hammerstein
- 'Op Facebook laten we zien dat er in de rechtszaal ook wordt gelachen'
- Frits Bakker: @FC_Bakker
- Bijdrage Rechtspraak aan Grondwet Festival
- Eerste zaak ingediend bij de eKantonrechter
- Wordt de telefoon direct opgenomen?
- 'Hoogste rechter van Nederland' Geert Corstens vertrekt
- Samenleving binnenhalen via Raden van Advies
- Vertrouwenspersoon integriteit op elke rechtbank

09 COLUMN

Geert Corstens, president Hoge Raad

10 COVERVERHAAL

Modernisering rechtspraak

14 BIJZONDERE RECHTERS

Bart van Lierop verbindt rechters in 47 landen

15 WETENSCHAP

Verplichte mediation helpt bij vechtscheiding

16 BLIK NAAR BUITEN

Rechter Rob Keurentjes

19 OP DE ROL

'Life072 is unieke formule'

20 NIEUWE OPLEIDING

Beroepsleiding rechters grondig vernieuwd

24 BLIK NAAR BINNEN

Advocaat Bénédicte Fico

27 HOE KAN DAT NOU?

Hof gelast onderzoek Joris Demmink

28 WABLIEF?

Zwijgrecht

Regeringscommissaris Fred Hammerstein: 'Draagvlak voor vernieuwing rechtspraak is groot'

Geen revolutie, maar wel een belangrijke stap in de geschiedenis van de Rechtspraak.

Alfred Hammerstein (1946)

is behalve regeringscommissaris digitalisering civiel procesrecht ook raadsheer in buitengewone dienst bij de Hoge Raad en staatsraad (lid van de Raad van State) in buitengewone dienst. Vorig jaar werd hij benoemd als hoogleraar Geschilbeslechting op de CPO-leerstoel aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Eerder was hij werkzaam bij de rechtbank en later bij het gerechtshof in Arnhem, waarvan hij in de periode 2004-2006 president was, en bij de Hoge Raad.

Zo typeert regeringscommissaris Fred Hammerstein het grootscheepse vernieuwingsprogramma Kwaliteit en Innovatie waar de Rechtspraak mee is gestart. Het programma, waarvoor nieuwe wetten nodig zijn, moet binnen afzienbare termijn leiden tot modernisering en vereenvoudiging van rechtspraak. Begrijpelijker, sneller en digitaal zijn de sleutelwoorden (zie ook 'Frisse wind', vanaf pagina 10).

De vernieuwing is medio vorig jaar door minister Opstelten van Veiligheid en Justitie afgekondigd. Opstelten vroeg Hammerstein vanwege zijn expertise en praktijkervaring op het gebied van civiel procesrecht, regeringscommissaris te worden. Zo'n commissaris, een zeldzaamheid in ons staatsbestel, adviseert ambtenaren bij het schrijven van de wetsvoorstellen, is klankbord voor de betrokken partijen, houdt een vinger aan de pols en mag samen met de minister in het parlement het woord voeren. Het kabinet moet instemmen met zo'n benoeming.

U noemt de vernieuwingen belangrijk, maar relativeert het programma ook een beetje?

"De Rechtspraak moet de overstap maken naar digitaal procederen, dat vraagt deze tijd en is onvermijdelijk. Daarom wil ik niet van een revolutie spreken, het past in de tijd. Digitalisering brengt met zich dat procedures eenvoudig en begrijpelijk moeten zijn, want anders lukt het niet ze te digitaliseren. Daarom is gekozen voor één basisprocedure die geldt voor bestuursrecht (waarbij een overheidsorgaan is betrokken, red.) en civiel recht. Kort gezegd omvat die procedure de eis, het antwoord, de mondelinge behandeling en de beslissing, waarbij de rechter in de procedure de regie heeft. Vooral het feit dat de termijnen straks in de wet staan, is een stimulans voor de rechter om tijdig te beslissen. Dat is winst,

want veel rechtszaken duren nu gewoon te lang. Overigens vind ik dat ook snelheid onder de huidige wetgeving heel goed mogelijk is, maar het krijgt te weinig aandacht. Dossiers blijven lang in de kast liggen, advocaten vragen uitstel aan om hun agenda beheersbaar te houden en voor rechters was bewaking van doorlooptijden tot voor kort een ondergeschikt punt."

Is er voldoende draagvlak voor de plannen?

"Er ligt een goed conceptwetsvoorstel waaraan een hele groep ambtenaren hard heeft gewerkt. De Raad voor de rechtspraak heeft daar een uitgebreid, constructief en op onderdelen kritisch wetgevingsadvies (een wettelijke taak van de Raad, red.) over geschreven. Ik vond het mooi om te zien dat er veel inspraak van de mensen die straks met de wetten moeten werken - de rechters, raadsheren en de juridische ondersteuners - is geweest. De Raad heeft die heel goed vertaald naar het advies. De vaak zeer technische opmerkingen zijn de ambtenaren nu aan het verwerken, waarna de minister het wetsvoorstel in het voorjaar naar de Raad van State stuurt. Ik durf te stellen dat het draagvlak voor de plannen groot is."

Wanneer is de operatie voor u geslaagd?

"Als de rechtspraak straks nog meer dan nu bijdraagt aan de democratische rechtsorde. Dat zijn grote woorden, ik weet het. Maar waar het om gaat is dat burgers, bedrijven en overheid conflicten effectief en adequaat uit de wereld kunnen helpen. Het hebben van rechten is één, ze kunnen afdwingen is een tweede. De Rechtspraak als organisatie moet op orde zijn en aan de eisen van de tijd zijn aangepast. Dat is waar het om draait en wat er nu gebeurt." ■

'Op Facebook laten we zien dat er in de rechtszaal ook wordt gelachen'

Wat voor rechters zijn er zoal, hoe zien de gerechtsgebouwen eruit, wordt er in de rechtszaal weleens gelachen en welke beroepen kent de Rechtspraak nog meer? Sinds kort is de Rechtspraak ook actief op Facebook. Via dit kanaal wordt op een laagdrempelige manier informatie verschaft over de derde staatsmacht.

Waarom dit initiatief? Rob Edens, coördinator van de redactie van de Raad voor de rechtspraak: "Anno 2014 moet je als organisatie aanwezig zijn op zoveel mogelijk kanalen. Met Facebook lukt het om op een andere manier in contact te komen met mensen. We kunnen zo op een interactieve manier zaken toelichten. En Facebook is bij uitstek geschikt om de mens achter de organisatie te laten zien en ook eens de leuke kant van het rechtspreken te belichten. Een rechter bij de rechtbank Noord-Nederland maakte bijvoorbeeld mee dat een vrouwelijke veelpleger aan het einde van de zitting aan hem vroeg of ze hem de volgende keer weer zou zien. Dat is, hoewel triest, ook wel hilarisch.

Dit soort informatie kunnen we via Facebook delen. En aan de reacties zien we dat het wordt gewaardeerd."

Formule

Een echt vaste formule voor wat er via Facebook wordt gedeeld is er niet, zegt Edens. "We zijn aan het experimenteren. We kijken wat werkt en wat niet werkt en passen de formule daar steeds op aan. Als redactie hebben we diverse kanalen tot onze beschikking: de website rechtspraak.nl, het twitteraccount @Rechtspraak.nl, een wekelijkse digitale nieuwsbrief, het magazine *Rechtspraak* en dan nu ook [Facebook.com/rechtspraak](https://www.facebook.com/rechtspraak). Dezelfde informatie kan je op verschillende manieren via de diverse kanalen verspreiden. Het is niet meer alleen genoeg om te zenden. Op Facebook kan je letterlijk vragen aan mensen wat ze willen weten of zien. Indien mogelijk, geven we daar gehoor aan." ■

Vind ons leuk op Facebook.

Frits Bakker: @FC_Bakker

Frits Bakker, voorzitter van de Raad voor de rechtspraak, is in februari gestart met zijn eigen twitteraccount @FC_Bakker. Bakker zal via het sociale medium communiceren over zijn professionele activiteiten. Zijn eerste tweet ging bijvoorbeeld over het feit dat hij te gast was in het actualiteitenprogramma Nieuwsuur. Frits Bakker: "Doel is deel te nemen aan het maatschappelijk debat, waarbij we onze standpunten goed en duidelijk voor het voetlicht brengen. De tijd dat er voornamelijk óver ons wordt gesproken zonder dat we zelf meedoen, is niet meer."

De nieuwsbrief

Elke donderdag verstuurt de nieuwsredactie van de Raad voor de rechtspraak een nieuwsbrief. Abonnement? Zie de homepage van rechtspraak.nl.

Bijdrage Rechtspraak aan Grondwet Festival op 29 maart

De Raad voor de rechtspraak en de Hoge Raad leveren actieve bijdragen aan het Grondwet Festival dat op 29 maart in Den Haag wordt gevierd ter gelegenheid van het feit dat de Grondwet tweehonderd jaar bestaat. Circa zestig organisaties doen mee aan dit grootschalige festival. De Raad voor de rechtspraak opent de deuren van zijn pand aan de Kneuterdijk. Daar is een tentoonstelling te zien van rechtbanktekeningen en wordt een eenakter opgevoerd. Ook de Hoge Raad doet mee aan het festival met een rondleiding door zijn stadspaleis aan het Lange Voorhout. Verder maakte de Hoge Raad samen met het Nationale Toneel ter gelegenheid van het festival een toneelstuk, waarin Napoleon Bonaparte ten overstaan van échte raadsheren wordt aangeklaagd, zijn eigen verweer voert, en ten slotte wordt veroordeeld. Meer informatie: www.grondwetfestival.nl.

Eerste zaak ingediend bij de eKantonrechter

Voor het eerst is een zaak digitaal via de eKantonrechter ingediend. Het betreft een zaak over een gebrek aan een nieuwbouwwoning. Eind februari was de mondelinge behandeling in de rechtbank Oost-Brabant. De voordelen van een zaak via de eKantonrechter voeren zijn het gemak van een digitale procedure en de snelheid van de rechtsgang. Binnen acht weken na indiening van het verzoekschrift is er een uitspraak. Sinds kort is het mogelijk vanuit het hele land bij de rechtbanken Oost-Brabant en Rotterdam een juridische procedure digitaal te voeren. Dat wil zeggen dat stukken digitaal kunnen worden ingediend en dat de partijen het verloop van de procedure online kunnen volgen. De mondelinge behandeling van de zaak blijft gehandhaafd.

Rechtsbijstandsverzekeraars

Vooralsnog staat de eKantonrechter alleen open voor rechtsbijstandsverzekeraars, die ook nauw betrokken waren bij de ontwikkeling van de procedure. In de loop van dit jaar wordt de procedure ook toegankelijk voor andere doelgroepen, waaronder advocaten, overige bedrijven en burgers.

Eenvoudige geschillen

Alleen eenvoudige geschillen tussen burgers, tussen bedrijven of tussen burgers en bedrijven lenen zich voor de eKantonrechter. In de praktijk betekent dit dat de eKantonrechter vooral huur-, arbeids- en civiele zaken behandelt met een belang van minder dan 25.000 euro. Complexe zaken lenen zich er niet voor, omdat dan vaak getuigen moeten worden gehoord of uitvoerig onderzoek moet worden gedaan naar de feiten. De rechter beslist of een geschil zich voor de eKantonrechter leent. Als het te complex is kan de zaak via een papieren procedure worden voorgelegd aan de kantonrechter. Overigens geldt dat beide partijen (dus zowel verzoeker als verweerder) moeten instemmen met een digitale afhandeling door de eKantonrechter. Hoger beroep in deze procedure is niet mogelijk.

Vernieuwingsprogramma

De eKantonrechter is het eerste concrete project in het grootschalige vernieuwingsprogramma van de rechtspraak dat vorig jaar is gestart. ■

Zie ook 'Frisse wind', vanaf pagina 10

Wordt de telefoon direct opgenomen?

Ho goed zijn gerechten digitaal bereikbaar? Zijn rechtzoekenden en professionele partners tevreden over de snelheid waarmee rechtszaken worden afgehandeld? Dit soort vragen komt aan bod in het grootschalige klantwaarderingsonderzoek (KWO) dat de Rechtspraak dit najaar gaat houden. Net als bij de vorige tevredenheidspoll (2011) zullen op basis van de resultaten concrete verbeteringen worden doorgevoerd.

Het vorige landelijke KWO in 2011 liet zien dat de klanten van de Rechtspraak vaak tevreden zijn over de kwaliteit, onder meer over de deskundigheid van rechters en vonnissen. Die tevredenheid is er zowel bij de betrokken partijen in een zaak (justitiabelen) als bij professionele partners zoals advocaten: beide groepen staan centraal in het onderzoek. Kritisch zijn zij onder andere over het tempo waarin rechtszaken worden afgehandeld.

Vooruitgang

"We zijn voortdurend bezig om de doorlooptijden van zaken te bekorten", aldus Julia Mendlik, projectleider KWO 2014. "We proberen zo vroeg mogelijk in de procedure winst te boeken. Bijvoorbeeld door in pilots strakkere deadlines in te stellen voor het aanleveren van stukken door advocaten. En in ruil daarvoor zelf sneller uitspraak te doen. Dat scheelt veel uitstel." Er is hier zichtbaar vooruitgang geboekt de laatste jaren, maar er kan nog steeds veel verbeterd worden, stelt Mendlik.

Bereikbaarheid

Ook aan de telefonische bereikbaarheid van rechtbanken is hard gewerkt. "Rechtzoekenden werden te veel van het kastje naar de muur gestuurd, bleek uit het vorige KWO", zegt Mendlik. "Er werd te weinig beseft wat voor effecten dit heeft op mensen die met een rechtszaak bezig

zijn." Inmiddels is op dit punt veel verbeterd, onder meer bij rechtbank Midden-Nederland waar Mendlik bestuurslid is. "Rechtbankmedewerkers zien het steeds meer als een wedstrijd. Zo nemen we onaangekondigde steekproeven. Reken maar dat dat werkt."

Vergelijken

De meeste thema's en vragen van het nieuwe klantwaarderingsonderzoek zijn gelijk aan die van 2011. Zo kunnen de uitkomsten het beste met elkaar vergeleken worden. Wel zijn enkele nieuwe ontwikkelingen aan de vragenlijst toegevoegd, zoals het grote project waardoor de Rechtspraak de komende jaren vergaand gaat vereenvoudigen en digitaliseren: het programma Kwaliteit en Innovatie (zie ook 'Frisse wind', vanaf pagina 10). Andere onderdelen worden minder onduidelijk geformuleerd dan drie jaar terug. "Zo was de term 'ontvangst' te algemeen", legt Mendlik uit. "Dat kan ook gaan over de fysieke entree van de rechtbank. Nu stellen we een specifiekere vraag over het contact met de bode." ■

Foto: Hollandse Hoogte

'Hoogste rechter van Nederland' Geert Corstens vertrekt

Geert Corstens, president van de Hoge Raad, heeft aangekondigd per 1 november terug te treden als president van de Hoge Raad. Hij heeft dan zijn termijn van zes jaar uitgediend.

De president van het hoogste rechtscollege van Nederland heeft de afgelopen jaren regelmatig in het publieke debat van zich laten horen. Toen het vorige kabinet Rutte met het plan kwam om kostendekkende griffierechten (het bedrag dat betaald moet worden voor een gang naar de rechter) in te voeren, stelde hij dat dit een slecht plan was. In *NRC Handelsblad* zei hij: "In een behoorlijk geregelde rechtsstaat moet de burger uiteindelijk naar de overheidsrechter kunnen. Dat de regering erop aandringt ook andere mogelijkheden te gebruiken, is prima. Maar we moeten zorgen dat burgers die niet naar een arbiter kunnen, wel naar de rechter kunnen. Dat is nu in gevaar." Ook de Raad voor de rechtspraak was tegen het plan voor kostendekkende griffierechten, dat uiteindelijk sneuvelde. Ook in dit blad breekt Corstens in zijn column op pagina 9 een lans voor de toegang tot de rechter: de drempel tot de rechter mag niet te hoog zijn en het moet vervolgens wel de moeite waard zijn: "Niet te duur, te ingewikkeld of tijdrovend".

Henk Naves

Samenleving binnenhalen via Raden van Advies

Steeds meer rechtbanken richten een Raad van Advies op, die meedenkt over thema's zoals crisismanagement en social media. Deze adviesraden bestaan uit prominente buitenstaanders zoals hoogleraren, artsen en advocaten. "Zo haal je *know how* binnen en vergroot je het draagvlak in de samenleving", stelt Henk Naves, president van rechtbank Gelderland.

Raden van Advies zijn al een bekend verschijnsel bij onder meer ziekenhuizen en universiteiten. Deze adviesraden adviseren gevraagd en ongevraagd over thema's die regelmatig opspelen. Het feit dat nu ook gerechten Raden van Advies oprichten, past in de grotere maatschappelijke oriëntatie van de Rechtspraak in de afgelopen jaren. Ze kunnen rechtbanken een spiegel voorhouden, benadrukt de Gelderse rechtbankpresident Naves. De adviesraad van de rechtbank Gelderland bestaat uit prominente buitenstaanders met relevante expertise, zoals vice-voorzitter van de Onderzoeksraad voor Veiligheid Erwin Muller, internist Frank Bosch en vernieuwer en social media-expert Kim Spinder. Zij worden om advies gevraagd over thema's als crisismanagement, ict en organisatie en rechtstatelijke issues, aldus Naves. "Ook over communicatie en social media wordt gesproken. Zo kregen we van Kim Spinder een mooie tip over een project bij de gemeente Nijmegen, die Facebook heeft ingezet om burgers mee te laten denken over beter toegankelijke brieven. Een groep mensen heeft op Facebook actief meegedaan en dat resultaat is door de gemeente gebruikt. Met die dingen moeten wij ook voortdurend bezig zijn."

Vertrouwenspersoon integriteit op elke rechtbank

Een vertrouwenspersoon in elke rechtbank. Persoonlijke aandacht op bestuurlijk niveau. De Rechtspraak gaat het thema integriteit meer zichtbaar inbedden in de organisatie. "Het is belangrijk dat medewerkers weten bij wie ze kunnen aankloppen", aldus werkgroepvoorzitter Reinier van Zutphen.

Zichtbaar

Integriteit is altijd een fundamenteel onderdeel van de Rechtspraak geweest. Alleen was de organisatie er niet zichtbaar op ingericht. Dat gaat nu veranderen. Op diverse niveaus wijzen alle gerechten professionals aan die zich actief bezig gaan houden met het bespreekbaar maken en behandelen van kwesties op het gebied van integriteit. Zo krijgt in alle gerechtsbesturen voortaan één specifieke bestuurder - vaak de president - het thema integriteit in zijn portefeuille. Daarnaast stelt elk gerecht een vertrouwenspersoon integriteit aan, waar medewerkers makkelijk terecht kunnen met concrete vragen en kwesties. Ook komt er in elk gerecht een integriteitscommissie. Deze commissies houden het gesprek over integriteit gaande, bijvoorbeeld via workshops voor medewerkers.

Aankloppen

"Het is belangrijk dat medewerkers zich vrij voelen om kwesties rond integriteit aan de orde te stellen", vertelt Reinier van Zutphen, voorzitter van de werkgroep integriteitsmaatregelen Rechtspraak en president van het College van Beroep voor het bedrijfsleven. "Stel een griffier heeft twijfels bij het gedrag van een rechter, of andersom een rechter bij een griffier, dan moeten ze weten bij wie ze kunnen aankloppen. Zonder dat het voor henzelf nadelige gevolgen heeft." Een actueel voorbeeld rond integriteit is de onvolledige registratie van nevenfuncties door rechters. De media hebben bericht over sommige rechters en raads-

heren die nevenfuncties niet openbaar hadden gemaakt. "Dat hoort wel te gebeuren", stelt Van Zutphen. "Het moet controleerbaar zijn of rechters financiële belangen of maatschappelijk relevante nevenfuncties hebben." Het naleven van deze regel is een eigen verantwoordelijkheid van rechters, maar ook voor het gerechtsbestuur.

Training

De nieuwe vertrouwenspersonen worden uitgebreid getraind voor hun taak. Ze leren gesprekken voeren met medewerkers die een kwestie aankaarten en moeten weten waar in de organisatie ze specifieke zaken kunnen neerleggen. Bestuurders met integriteit in hun portefeuille, dienen aan te tonen wat ze er concreet mee doen. Integriteit is een breed issue, aldus Van Zutphen. "Het gaat over vertrouwelijke stukken die je niet in trein moet laten liggen, tot het inkopen van milieuvriendelijk papier. Juist bij zo'n brede waaier aan toepassingen is het goed om de organisatie daar zichtbaar op in te richten. Dat gaan we nu doen." De nieuwe opzet gaat ook gelden voor opleidingsinstituut SSR en andere landelijke diensten van de Rechtspraak. ■

Foto: Hollandse Hoogte

Reinier van Zutphen: "Het moet controleerbaar zijn of rechters financiële belangen of maatschappelijk relevante nevenfuncties hebben."

“TOEGANG TOT DE RECHTER ALS NORMAALSTE ZAAK VAN DE WERELD”

Eerder dit jaar konden we via de media vernemen hoe de Hema en wijnboer Ilja Gort hun probleem in goed overleg oplosten. Een wijnetiket van de Hema met een tulp vertoonde naar de smaak van Gort te veel gelijkenis met zijn etiketten. Hij klaagde daarover bij de Hema, die daarop beloofde haar etiketten aan te passen. Eind goed al goed. Zo vlot en vredig gaat het in veel andere gevallen niet. Partijen zijn het hartgrondig oneens, willen terecht of onterecht niet meewerken aan een oplossing waarbij ze water bij de wijn moeten doen en voelen zich genoodzaakt hun zaak voor de rechter te laten komen. In zo'n geval is het heel belangrijk dat die mogelijkheid ook echt bestaat. Toegang tot de rechter, daarover spreken we dan, is in een rechtsstaat cruciaal. Burgers en bedrijven moeten hun onderlinge conflicten en die met de overheid door de onpartijdige en onafhankelijke rechter kunnen laten beslissen; door rechters die met de vereiste deskundigheid tot een afgewogen oordeel komen. Toegang tot de rechter moet vervolgens voor mensen wel de moeite waard zijn, dat wil zeggen: niet te duur, te ingewikkeld of te tijdrovend. Dat hoort bij wat filosofen het 'sociaal contract' hebben genoemd: burgers nemen het recht niet in eigen hand en van hen kan verlangd worden zich aan door de overheid gestelde regels te houden, maar daar staat tegenover dat ze terecht kunnen bij de rechter als ze menen dat hen geen recht is gedaan. Op die manier helpt een goede toegang tot het recht eigenrichting voorkomen en draagt bij aan de legitimiteit van overheidsgezag. Een rechterlijk vonnis is geen warme worst, maar het behoort wel de normaalste zaak van de wereld te zijn. ■

Deze column wordt achtereenvolgens geschreven door de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak, de president van de Hoge Raad der Nederlanden en de voorzitter van de Presidentenvergadering ■

Geert Corstens,
president van de
Hoge Raad der
Nederlanden

FRISSE WIND

De Rechtspraak staat aan de vooravond van een grootschalig vernieuwingsprogramma. Trefwoorden: eenvoudig, begrijpelijk, snel, per computer. “We bouwen de vernieuwing stap voor stap op, zonder risico’s.” Tekst: Rob Edens Illustratie: Aad Goudappel

Johan Dibbens en aannemer Sjoerd Folregt hebben een conflict. Folregt plaatste in opdracht van Dibbens een dakkapel. En sinds de dakkapel op zijn huis staat, lekt het. Dibbens zegt: het komt door de dakkapel. Vollebregt zegt: niet waar, ik liep alles na, het ligt aan de schoorsteen. Dat het dak nu is gaan lekken, is puur toeval. Hij stuurt Dibbens een rekening van 14.500 euro voor onderzoek, reparatie en schadeherstel. Dibbens weigert te betalen.

Uitspraak rechter

De aannemer wil - na tevergeefs aanmaningen te hebben gestuurd - een uitspraak van de rechter. Hij dient een digitale vordering tot schadevergoeding in en stuurt de rekeningen, aanmaningen en het verslag van het onderzoek digitaal mee. De website rechtspraak.nl loodst hem soepel door de te zetten stappen heen. Hij krijgt een bevestiging van ontvangst en een zogenaamd oproepingsbericht, waarmee hij Dibbens meldt ('betekenen' in jargon) dat hij een rechtszaak aanspant, al dan niet via een deurwaarder. Beiden krijgen bericht van de rechtbank wanneer de zaak mondeling wordt behandeld.

Gedurende de hele procedure kunnen Folregt, Dibbens en hun eventuele advocaten, via DigiD of e-herkenning, digitaal alle procestukken bekijken en volgen hoe het met de rechtszaak gaat. Tijdens de mondelinge behandeling in de rechtszaal kijken en lezen de partijen op beeldschermen gelijktijdig mee met de rechter. De tijd die verstrijkt tussen indienen van de vordering door Folregt en de uitspraak van de rechter is minder dan drie maanden.

Minder Kafka

Het is een fictief voorbeeld - in de huidige rechtsgang gaat nog heel veel op papier, per post en met deurwaarders. Maar binnen een paar jaar niet meer. Medio vorig jaar startte de Rechtspraak het grootschalige vernieuwingsprogramma Kwaliteit en Innovatie. De

kern van het programma is vereenvoudiging van procedures, waarbij digitalisering een belangrijke, ondersteunende rol speelt. Zo komt er voor civiele procedures (waarbij twee particulieren partij zijn) en voor bestuursrecht (waarbij een overheidsinstantie betrokken is) één eenvoudige procedure.

“Rechtspraak wordt minder Kafka”, zegt Frits Bakker, voorzitter van de Raad voor de rechtspraak. Een belangrijk onderdeel van de vernieuwing is dat de nieuwe rechtsgang de rechter meer mogelijkheden biedt het heft in handen te nemen; zo kan hij eerder zien welke stukken er zijn ingediend en wat er eventueel nog mist. Verder wordt het voor de rechter in

“**Burger moet het gevoel hebben dat rechtspraak past bij het leven dat hij leidt**”

civiele zaken mogelijk direct mondeling uitspraak te doen, zodat partijen niet nog weken moeten wachten op de uitspraak. Voorts weten partijen straks, ook anders dan nu, precies waar ze aan toe zijn. De nieuwe wetgeving schrijft voor hoe lang de verschillende stappen in een proces mogen duren.

Volgens Bakker is het voor de Rechtspraak pure noodzaak in de geschetste richting te bewegen. “Het is mijn persoonlijke overtuiging dat het een ramp zou zijn als we deze digitale vereenvoudiging niet in gang zetten. Dat klinkt heel zwaar, maar ik meen het echt. Ik ben ervan overtuigd dat we de uitstraling van

Nieuwe wetgeving

De modernisering van rechtspraak is een gezamenlijk project van het ministerie van Veiligheid en Justitie en de Rechtspraak. Voor de vereenvoudiging en digitalisering van procedures in het civiel recht en het bestuursrecht - die al aangekondigd werden in het regeerakkoord van het huidige kabinet - is nieuwe wetgeving nodig. De minister van Veiligheid en Justitie is hiervoor verantwoordelijk. Het wetsvoorstel stuurde hij in oktober 2013 naar de diverse instanties voor consultatie. In januari publiceerde de Raad voor de rechtspraak zijn wetgevingsadvies. De Rechtspraak geeft hierin aan 'verheugd' te zijn over de kwaliteit van het wetsvoorstel. Alleen op kleine onderdelen doet de Rechtspraak voorstellen voor aanpassingen. De verwachting is dat de minister binnenkort zijn wetsvoorstel naar de Raad van State stuurt. Frits Bakker, voorzitter van de Raad voor de rechtspraak, verwacht dat er veel draagvlak is in het parlement voor het wetsvoorstel. De Rechtspraak is verantwoordelijk voor de techniek en aanpassing van de werkprocessen.

een moderne organisatie nodig hebben om het vertrouwen van de burger in de kwaliteit van onze rechtspraak te behouden. Hij moet het gevoel hebben dat de rechtspraak past bij het leven dat hij leidt en bij de maatschappij waarin hij leeft.”

Fasering

Overheid en automatisering – het is niet altijd een gelukkige combinatie gebleken. Waarom gaat het bij de Rechtspraak op dit gebied *niet* mis? Dick van Steenbeek, een van de twee directeuren van het vernieuwingsprogramma, zegt dat ‘fasering’ hierbij het sleutelwoord is. “Juist doordat automatisering zo’n belangrijke rol speelt bij dit gigantische project, hebben we ervoor gekozen gefaseerd te werk te gaan. We gaan het echt van onderop opbouwen en opdelen in stukjes, zodat we maximaal kunnen leren van elkaar. Er komt niet één grote *big bang*, zoals bij andere automatiseringsprojecten soms het geval is. Een goed voorbeeld is het project eKantonrechter (zie ook pagina 6). Sinds kort is het mogelijk vanuit het hele land bij de rechtbanken Rotterdam en Oost-Brabant juridische procedures over relatief eenvoudige geschillen digitaal te voeren. In eerste instantie staat de eKantonrechter alleen open voor een aantal rechtsbijstandsverzekeraars, die ook nauw betrokken waren bij de ontwikkeling van de procedure. Zo kunnen we eerst oefenen. Als het werkt en de kinderziekten eruit zijn, gaan we de procedure ook toegankelijk maken voor advocaten, bedrijven en burgers. Zo bouwen we de diverse vernieuwingen stap voor stap op, zonder risico’s.”

Schaduwkant

De maatschappij heeft op termijn alleen maar baat bij de vernieuwing, vereenvoudiging en digitalisering van de procedures. Voor de Rechtspraak is er echter ook een schaduwkant. Frits Bakker: “Er blijft veel minder administratief werk over. Medewerkers raken mogelijk hun baan kwijt, omdat we een deel van het

“

Er komt niet één grote *big bang*, we bouwen dit stap voor stap op”

werk afschaffen. Als sociaal werkgever zullen we daar op een verantwoordelijke manier mee omgaan. Ondertussen werken onze mensen loyaal door en mee aan de vernieuwingen. We realiseren ons dat we heel veel van onze mensen vragen.” ■

Zie op rechtspraak.nl het themadossier Modernisering rechtspraak (rechtspraak.nl/recht-in-nederland/themadossiers). Dit dossier wordt steeds bijgewerkt.

Ook straffketen digitaliseert

De politieman stelt een proces-verbaal digitaal op. Dat print hij en stuurt het op papier naar het openbaar ministerie. Het OM scant en digitaliseert het proces-verbaal. Vervolgens gaat dat in veel gevallen nog op papier en in ordners naar de rechter. Dit is niet meer van deze tijd. Daarom wordt, parallel aan de innovaties in het civiele recht en bestuursrecht, ook de straffketen de komende jaren gedigitaliseerd. Politie, OM en Rechtspraak werken hierbij samen. De bedoeling is dat op termijn alle partijen die betrokken zijn bij een zaak, toegang hebben tot een en hetzelfde digitale dossier, voor zover dat niet in strijd is met regels van privacy en de diverse belangen.

'Rechtsstaat is kwetsbaar in Europa'

Bart van Lierop ademt Europa. Hij spreekt zijn talen, werkt als raadsheer dagelijks met het Europese recht en probeert als nieuwe CCEJ-voorzitter rechters uit de 47 lidstaten van de Raad van Europa met elkaar te verbinden. Van Lierop: "In andere Europese landen zie je hoe kwetsbaar de democratische rechtsstaat is. We gaan daar in Nederland te nonchalant mee om." Tekst: Stijn Dunk Foto: Jan Lankveld

"Wat ik heel mooi vind is het bevroren boekje *Indignez-vous!*, dat de Fransman Stéphane Hessel in 2010 schreef op 93-jarige leeftijd", vertelt Bart van Lierop, senior raadsheer in het College van Beroep voor het bedrijfsleven. "Verontwaardigt u!" betekent de titel letterlijk en Hessel roept zijn lezers op zich te verzetten tegen onverschilligheid. "Het is knap hoe hij in amper vijftien pagina's met veel elan laat zien waarom internationale samenwerking en de rechtsstaat zo belangrijk zijn. Hessel is inmiddels overleden, maar hij inspireert nog altijd jonge mensen over de hele wereld."

Fascinerend

Het voorbeeld laat zien hoe sterk Van Lierop betrokken is bij de internationale dimensie van de Rechtspraak. Zijn recente benoeming tot voorzitter van de Consultative Council of European Judges (CCJE) van de Raad van Europa past hem dan ook als gegoten. Hij spreekt zijn talen, komt in zijn dagelijkse werk voortdurend in aanraking met het Europese recht en speelt graag een rol in het verbinden van de 47 lidstaten die bij de Raad van Europa zijn aangesloten. "Een van de fascinerende aspecten van het internationaal actief zijn vind ik het relativeren van je eigen opvattingen. Omdat je ziet hoe verschillend de organisatie en het functioneren van de rechtspraak in Europa is. Tegelijk worden er gezamenlijke fundamentele beginselen gedeeld, zoals de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht ten opzichte van de andere staatsmachten."

Kwetsbaar

Die onafhankelijkheid is veel minder vanzelfsprekend dan wij in Nederland doorgaans

Bart van Lierop met de vlaggen van de lidstaten van de Raad van Europa. "Het illustreert hoe verschillend de landen zijn, maar ook hoe mooi ze bij elkaar passen."

denken, zegt Van Lierop. "In Georgië is onlangs een wetsvoorstel ingediend dat ertoe zou leiden dat een parlementaire commissie rechterlijke vonnissen terzijde kan schuiven." De CCJE probeert, samen met andere organen van de Raad van Europa, advies en steun te geven. Eind vorig jaar heeft de CCJE een tweede *Situation Report* uitgebracht, waarin een overzicht wordt gegeven van deze kwesties. "Als je deze problemen ziet, besef je hoe kwetsbaar de democratische rechtsstaat is. We gaan daar in Nederland misschien te nonchalant mee om. Maar ook hier heeft de rechtsstaat voortdurend aandacht en onderhoud nodig."

Rechters & advocaten

Ook vakinhoudelijk is de CCJE actief: jaarlijks presenteert de Council een advies aan de Raad van Ministers (een 'Opinion') over thema's als de kwaliteit van rechterlijke uitspraken of de samenstelling en bevoegdheden van een Raad voor de rechtspraak. Vorig jaar spraken de lidstaten over de verhouding tussen rechters en advocaten, Van Lierop had een actief aandeel in de voorbereiding. "De relatie tussen beide groepen is per land zeer verschillend. In Engeland zijn rechters vaak lang advocaat geweest zodat ze elkaar goed begrijpen. In Frankrijk missen ze die gezamenlijke achtergrond waardoor de verhoudingen veel minder goed zijn. Nederland zit ertussen in, maar ook hier is er vaak onbegrip tussen rechters en advocaten over hun wederzijdse rol".

Verruimend

Van Lierop kan het weten, want in het begin van zijn loopbaan was hij advocaat in Maastricht, Den Haag en Brussel. "Het is goed om te weten wat er speelt aan de andere kant van de tafel. Het is voor rechters goed om verschillende werelden te kennen". Daarom is Van Lierop positief over de nieuwe rechtersopleiding, met een grotere nadruk op extra maatschappelijke ervaring. Hij raadt de rechters in opleiding aan zeker een stage in het buitenland te volgen, bijvoorbeeld in Luxemburg of Straatsburg. "Dat is een enorm verruimende ervaring." ■

De Opinions en het Situation Report van de CCJE staan op de website van de Raad van Europa: www.coe.int/CCJE

Eerdere afleveringen:
www.rechtspraak.nl/actualiteiten

OUDERSCHAPSONDERZOEK HELPT BIJ VECHTSCHIEDING

Ex-partners met een slepende vechtscheiding die verplicht worden tot bemiddeling door een deskundige, komen vaker tot een vergelijk. Tekst: Stijn Dunk

Dit blijkt uit recent onderzoek. Bij vechtscheidingen zitten kinderen klem tussen fel strijdende ouders. Een specifieke aanpak hiertegen is het 'ouderschapsonderzoek'. Daarbij bemiddelt een deskundige tussen de ex-partners, verricht onderzoek en rapporteert aan de rechter. Het bezoek aan de deskundige is verplicht voor de ouders. Dit middel is in deze pilot ingezet bij slepende conflicten in hoger beroep, waar een meer vrijblijvende aanpak geen effect had. De pilot is tussen 2008 en 2011 gehouden bij diverse gerechtshoven. Vergeleken zijn de resultaten van 54 zaken waar ouderschapsonderzoek is ingezet en 36 reguliere zaken rond vechtscheidingen. Een positief effect van de nieuwe methode is het grote aantal ouders dat alsnog geheel of gedeeltelijk overeenstemming bereikt: ongeveer de helft van de ouders, dit is beduidend hoger dan normaal. Dat is bijzonder omdat het gaat om langlopende procedures waarin vaak al verschillende lijmpogingen zijn ondernomen. Ook verbetert de kwaliteit van de relatie met de ex-partner en het kind bij

de groep ouders die tot een vergelijk komt. Toch hebben ex-partners na een ouderschapsonderzoek niet minder conflicten vergeleken met gewone vechtscheidingen. Ook beoordelen ouders binnen de pilot de gerechtelijke procedure minder positief, wellicht omdat de bemiddeling verplicht is. Wel positief zijn de ex-partners over de gesprekken met de deskundige. Enthousiast zijn de raadsheren en secretarissen van het gerechtshof: zij vinden dat de methode bijdraagt aan een duurzame oplossing en aan kostenbesparing. De deskundigen vinden dat communicatie tussen de ouders is verbeterd. Wel vinden zij dat de nieuwe aanpak te veel varieert per zaak en uniformer kan. De onderzoekers bevelen aan het effect van het ouderschapsonderzoek al eerder in de procedure te toetsen: als de ouders voor het eerst bij een rechtbank aankloppen. De huidige pilot en het evaluatieonderzoek zijn gefinancierd door de Raad voor de rechtspraak en het ministerie van Veiligheid en Justitie. ■

Kluwer E. e.a., Onderzoek naar proces en effect ouderschapsonderzoek, (Utrecht, 2013)

'Voorzichtig met stapelen straffen'

Wanneer iemand meerdere strafbare feiten tegelijk pleegt, zou de rechter terughoudender moeten zijn in het 'optellen' van straffen. Bijvoorbeeld bij de optelsom van geldboetes. Dit bevelen Leidse onderzoekers aan in een WODC-artikel over het fenomeen van de 'meerdadse samenloop'.

Aanleiding voor het onderzoek was de kritiek die in 2011 ontstond op het stapelen van straffen in een rechtszaak met meerdere strafbare feiten. De opgelegde straf zou hoger zijn geweest dan in de wet is voorgeschreven bij 'meerdadse samenloop': een optelsom van verschillende delicten. Rechters mogen besluiten de straffen van die delicten bij elkaar optellen, tot een bepaald maximum.

De onderzoekers bevelen aan dat rechters minder automatisch straffen bij elkaar optellen. Bijvoorbeeld door bij het optellen van geldboetes meer rekening te houden met de financiële draagkracht van de verdachte. Voorgesteld wordt dat rechters de verschillende delicten vaker gesplitst van elkaar in de beoordeling meenemen.

Voorde, J.M. ten, e.a., Meerdadse samenloop in het strafrecht (...), (WODC, 2013)

GEBOEID DOOR VERWARRING

Rob Keurentjes, oorspronkelijk gespecialiseerd in Europees recht, groeide als rechter uit tot een autoriteit op het gebied van psychische stoornissen en dwangbehandeling. Onlangs pleitte hij in de Tweede Kamer voor humanere wetgeving. “Mensen zijn fascinerend, en met een stoornis helemaal.”

Tekst: Pauline van der Mije
Foto's: Serge Ligtenberg

Toen hij pas een paar jaar rechter was, ging Keurentjes naar het ziekenhuis in Zutphen om een vrouw te horen die haar twee kinderen had gedood. Hij moest oordelen of zij terecht onder dwang was opgenomen. “Ze had nog met geen woord gesproken over wat er gebeurd was”, vertelt hij. “En tegen mij zei ze ook niets, wat ik ook probeerde. Totdat uit allebei haar ogen een traan rolde. ‘Ik kon niet anders’, zei ze. Dat was alles. Het leek wel een film.”

Woelige wereld

Keurentjes was niet gewend met verwarde mensen om te gaan. Als jong jurist verdiepte hij zich in Europees recht, hij werkte bij een koepelorganisatie van Europese Kamers van Koophandel en promoveerde op consumentenrecht. De koele kant van het juridische spectrum, vergeleken met de woelige wereld van psychiatrische patiënten. “Daar ben ik puur door mijn werk mee in aanraking gekomen”, zegt hij. Tijdens zijn promotieonderzoek werkte hij een tijdje als pro deo-griffier bij de rechtbank in Arnhem, om te zien of rechtspraak iets voor hem was. “Toen was de keuze snel gemaakt”, zegt hij. “Ik heb nog

geen dag spijt gehad; ik houd van argumenten afwegen en beslissingen nemen.”

Als rechter is hij naar de menselijke kant van het recht gerold, met name bij de familie-kamer in Zutphen. “Wanneer mensen tegen hun wil worden opgenomen, moet de rechter toetsen of dat rechtmatig is gebeurd. Destijds was dat geregeld in de Krankzinnigenwet, die was ondergebracht bij de familie-kamer. Ik ging dus veel op pad, naar ziekenhuizen, verslavingsklinieken, bejaardenhuizen, instellingen voor verstandelijk gehandicapten of naar mensen thuis. Mooi werk. Ik ga nog steeds vaak de hort op, met evenveel enthousiasme als in 1989. Mensen zijn fascinerend, helemaal als ze een stoornis hebben.”

Loslaten

De rechter vertelt over manische mensen, die niet beseffen dat ze ziek zijn. “Zij zijn het totaal niet eens met hun opname, dat is wel eens moeilijk. Hetzelfde geldt voor mensen die diep depressief zijn – vreselijk! - en geen reden zien om door te leven. Dan kan ik alleen maar zeggen: ‘Er zijn mensen die daar anders over denken, en ik wil ze de kans geven u daarvan te overtuigen’. Aan de andere kant

“

Hoe suïcidaal is mevrouw precies?”

kwam ik ook geregeld in een instelling waar een vrouw elke keer mijn hand wilde kussen omdat ze door de gedwongen opname zo was opgeknapt.

Je kunt dit werk niet doen als je wakker ligt van al het verdriet dat je ziet. Ik kan het gelukkig makkelijk loslaten. Een collega van mij liet eens iemand lopen die de volgende dag zelfmoord pleegde. Afschuwelijk natuurlijk, de instelling was woedend, maar je hebt dat niet in de hand. Je kunt alleen je best doen en naar eer en geweten beslissen.”

Na verschillende functies bij drie rechtbanken is hij nu strafrechter, maar dwangopname en inbewaringstellingen – tegenwoordig onderdeel van civiel recht – doet hij er nog steeds bij. “Ik heb meer dan duizend van die zaken gedaan, alleen de meest bijzondere onthoud ik. Zoals een autistische jongen, die al een week zwijgend in een instelling zat. Niemand kreeg contact met hem, zelfs geen oogcontact. Ik bleef lang praten, keek hem aan en liet stiltes vallen. Toen begon hij toch in eens te praten, dat was zo mooi. Geduld is niet mijn sterkste kant, maar wel in het contact met mensen die iets mankeren. Je moet iedereen op zijn eigen golflengte aanspreken. Ik vind het leuk om daar naar te zoeken bij al die verschillende mensen.”

Anders denken

Ook in het contact met de psychiatrie was het zoeken naar een taal die beide partijen ver-

staan. “Die beroepsgroep denkt heel anders. Zij snappen niet waarom wij bepaalde vragen stellen, wij snappen niet waarom zij zo vaag zijn. Juristen zoeken harde feiten, oorzaak en gevolg, dus vragen ze: hoe suïcidaal is mevrouw dan precies, hoe groot acht u de kans dat ze zelfmoord pleegt, wanneer verwacht u dat? Daar kan een psychiater natuurlijk niets over zeggen. Of we dwingen de arts onbedoeld in de rol van politiemans - ‘is meneer nog steeds gevaarlijk?’ – en schaden zijn vertrouwensband met de patiënt. Samen met een bevrindende psychiater geef ik cursussen aan rechters, officieren van justitie, advocaten, behandelaars en geneesheren-directeuren, om onderling begrip te kweken. De psychiater geeft inzicht in ziektebeelden, ik belicht de juridische kant en we geven praktische tips.”

Uiterste middel

De Krankzinnigenwet is in 1994 vervangen door de wet Bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Bopz). Een hele voor-

uitgang, vindt Keurentjes; de rechter moest voortaan patiënten horen en een machtiging afgeven voordat zij tegen hun zin opgenomen mochten worden en ze kregen rechtsbescherming binnen de instelling. “Tot kort daarvoor hadden ze niks!”, zegt Keurentjes. Hij gaf voorlichting over de nieuwe wet aan een zaal vol burgemeesters, werd door een uitgever gevraagd erover te schrijven en maakte steeds meer naam als Bopz-expert.

Inmiddels klinkt zijn visie door tot in de Tweede Kamer. Hij zat in drie evaluatiecommissies die de wet de afgelopen jaren tegen het licht hielden. De derde, waar hij voorzitter van was, adviseerde aanpassing van de wet. “Niet de opname moet centraal staan, maar de zorg. Vrijwillig als het kan, eventueel met dwang thuis. Maar gedwongen opname moet echt het uiterste middel zijn. Dat idee is overgenomen in een wetsvoorstel; hartstikke mooi. Nu maar hopen dat de nieuwe Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg snel door het parlement komt. Want zo’n vergaande vorm van vrijheidsberoving, die opsluiten, vastbinden en gedwongen medicatie mogelijk maakt, is heel ingrijpend.” ■

Rob Keurentjes

Geboren: 23 april 1954 in Oss

Woont met zijn vriend in Westeremden

1977: afgestudeerd in Nijmegen

1978: postdoctorale studie Europees recht in Frankrijk

1978-1980: stafmedewerker Europese Kamers van Koophandel

1986: gepromoveerd in Nijmegen

1987-1992: familierechter/sectorvoorzitter in Zutphen

1998-2001: beleidsadviseur/afdelingshoofd ministerie van Justitie

2001-2007: voorzitter civiel, rechtbank Den Bosch

2007-2012: rechtbankpresident in Groningen

2012- heden: strafrechter in Groningen

OP DE ROL

‘LIFE072 IS UNIEKE FORMULE’

Tekst: Martijn Delaere

Waar: Bestuursrechter Alkmaar

De zaak: Een buurtbewoonster zegt veel last te hebben van de happenings bij Life072 in Alkmaar en eist schorsing van de exploitatievergunning.

Uitspraak: Schorsing exploitatievergunning voor house- en dancefeesten.

Life072 is een creatieve broedplaats in de Alkmaarse wijk Overdie. Dans en drank zijn ondergeschikt aan de exploitatie van het pand als culturele ontmoetingsplaats. Zo ziet advocaat Hans van Oostrum het namens zijn cliënt Ruud van Lier, bestuurder en oprichter van Stichting Life 072. Life 072 is een bron van ellende in de buurt, gefaciliteerd door de gemeente. Zoervaart mevrouw Van de Vooren aan het nabijgelegen Tuinierspad Life072.

Buurtbewoner Van de Vooren ontstak begin vorig jaar in woede toen ze vernam dat de burgemeester aan Life072 aan de nabijgelegen Koelmalaan een exploitatievergunning had verleend. In april diende ze een bezwaarschrift in, voorzien van een handtekeningenlijst, waarna een bemiddelings-traject werd gestart. Mevrouw Van de Vooren trok zich terug uit de mediation toen er op de Facebookpagina van Life072 beledigende dingen over haar werden gezegd. Op de dag dat Van de Vooren instemde met de mediation, had ze wel een verzoek ingediend om de vergunningen middels een voorlopige voorziening te schorsen. De mediation leidde niet eens tot een eerste gesprek en dus is de zitting voor de voorlopige voorziening weer ingepland. De burgemeester wacht op de uitkomst van deze zitting voordat hij een besluit neemt op het bezwaarschrift van Van de Vooren.

De partijen zitten vanochtend (28 januari) naast elkaar en tegenover bestuursrechter Bianca

Liefing-Voogd. Buurtbewoners en fans van Life072 vullen de publieke tribune. Mevrouw Van de Vooren wordt bijgestaan door buurman Starrenburg. Wat is er mis met de exploitatievergunning die Life072 heeft gekregen, wil de rechter weten. Mijnheer Starrenburg somt de bezwaren op: “De vergunning is niet conform het bestemmingsplan en omgevingsplannen. De verstrekte vergunning is in strijd met het horecabeleid. Een categorie 1 horecabedrijf, en dat is Life072 met zijn housefeesten, mag niet in of tegen een woonwijk aan zijn gevestigd. Een horecavergunning alleen geeft geen basis voor het geven van een housefeest. Ten onrechte worden aan de evenementenvergunning van een house-of dancefeest geen bijzondere voorwaarden verbonden.” De exploitatievergunning is nadrukkelijk gegeven voor een cultuurpodium/creatieve broedplaats, zegt advocate voor de gemeente Ilse van der Poel. “De burgemeester heeft wel degelijk voorwaarden met betrekking tot de sluitingstijden aan de vergunning verbonden. Er mag ook geen sprake zijn van onaantoonbare aantasting van het woon- en leefklimaat.” De rechter zoekt naar het verhaal achter de pleitnota’s. “Ik wil wat vragen over het horecabeleid. Life072 behoort volgens de gemeente niet tot categorie 1. Waartoe dan wel? Advocate Van der Poel: “De vergunning is verleend met de bedrijfsomschrijving cultureel en creatief podium. Partijen behoren niet tot de core business. Het is een unieke formule die niet is beschreven in het horecabeleid.”

In het nieuwe bestemmingsplan is het pand van Life072 belegd met de mogelijke bestemming cultuur en ontspanning, naast maatschappelijke functies, aldus advocaat Van Oostrum. “Ten tijde van het vaststellen van het bestemmingsplan was al door de gemeente een omgevingsvergunning verleend voor gebruik van het pand voor sociaal culturele doeleinden met ondersteunende horeca en kleinschalige bedrijven. De gemeente

en de gemeenteraad zullen bij het vaststellen van het nieuwe bestemmingsplan rekening hebben willen en moeten houden met die omgevingsvergunningen.” En laat er geen misverstand over bestaan: horeca is noodzakelijk om als cultuurcentrum te overleven, aldus Van Oostrum.

Hoe zit het met de geluidsoverlast, wil de rechter weten. De housefeesten produceren minder lawaai dan vroeger, geeft buurtbewoonster Van Voren toe. Kan ook niet anders, aldus advocaat Van Oostrum als je 40 duizend euro hebt geïnvesteerd in een veiligheidsinstallatie en in geluidsisolatie. Minder geluidsoverlast voor mevrouw Van de Vooren, maar wel voor de andere buurtbewoners. “Maar die hebben geen bezwaar gemaakt tegen de exploitatievergunning”, aldus de rechter. Maar nog steeds is er overlast. Nog steeds dreunen de bassen. “Kunnen die worden begrensd?”, vraagt de rechter. De milieuwetgeving heeft geen greep op de bas, aldus advocate Van der Poel. “Het draait om decibellen, en die blijven binnen de norm.”

Voor de advocaten van Life072 en de gemeente is het duidelijk: er is geen parkeeroverlast voor mevrouw Van den Voorden, want zij heeft een eigen parkeergarage, en er is nauwelijks geluidsoverlast. “De gemeente heeft misschien wat bloedeloos gereageerd, maar duidelijk is dat het geluid nooit boven de toelaatbare grenzen van de Milieudienst Regio Alkmaar (MRA) is geweest. Ik blijf het jammer vinden dat mediation is mislukt en Life072 nodig verzoekster uit om het toch weer te proberen”, zegt advocaat Van Oostrum. Wil de griffier nog iets kwijt? Nee. “Dan dank ik u allen voor uw komst”, besluit rechter Liefing-Voogd.

De voorzieningenrechter schorst op 11 februari de exploitatievergunning tot zes weken na de bekendmaking van de beslissing op bezwaar voorzover deze betrekking heeft op house- en dancefeesten. Daarnaast worden de openingstijden beperkt. ■

RECHTERS IN OPLEIDING

De beroepsopleiding voor juristen die rechter willen worden, is grondig vernieuwd. Alleen kandidaten met werkervaring buiten de rechtspraak worden toegelaten. Hoe werkt dat, en wie zijn die toekomstige rechters? Maak kennis met de Rio-opleiding, eerste lichting. Tekst: Pauline van der Mije Foto's: Marco Slot

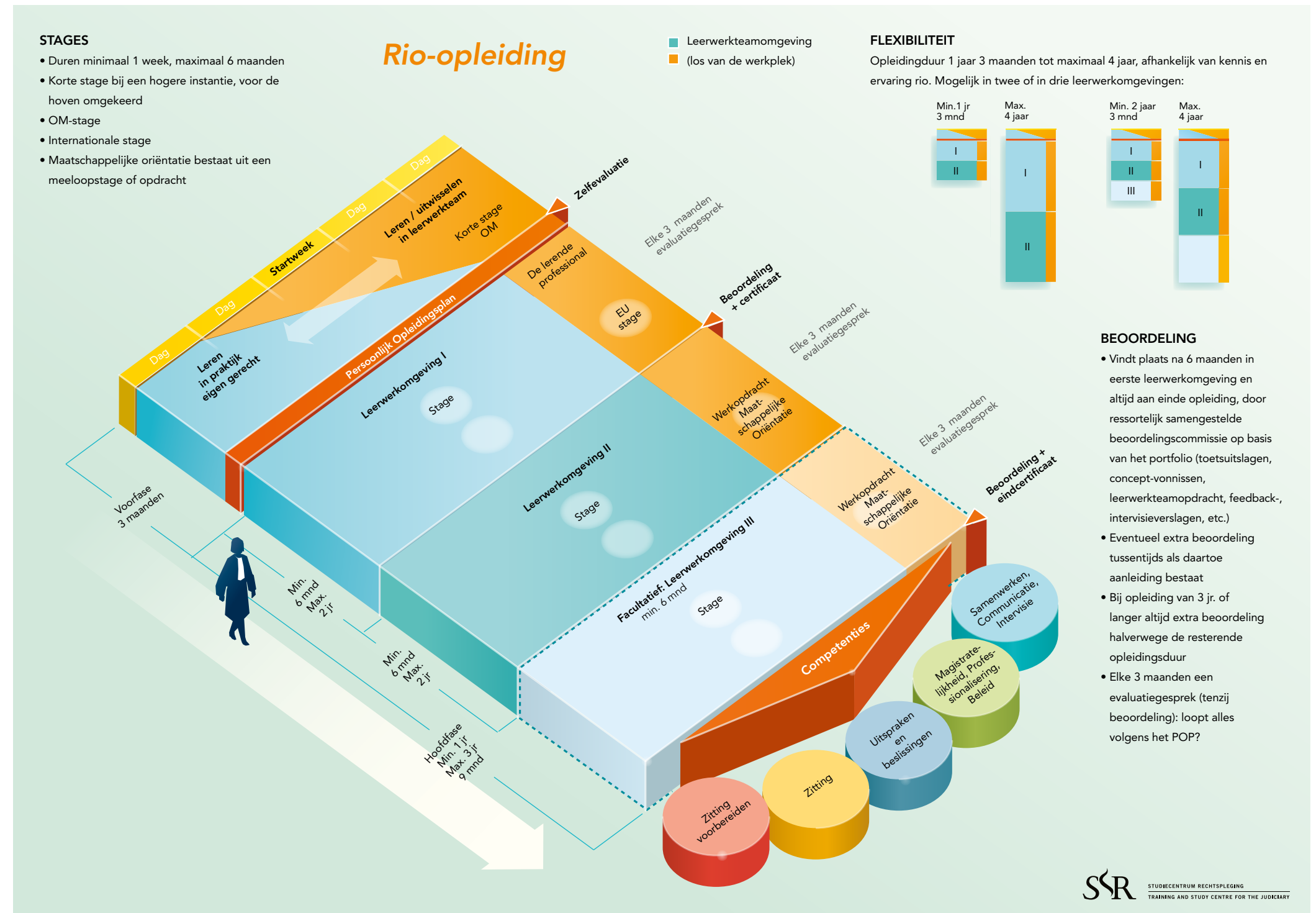
Rechters hebben een zeer verantwoordelijke functie, waarin ze voortdurend zelfstandig beslissingen nemen. Hoe logisch is het dan om ze als beroepsopleiding een vaststaand, zes jaar durend programma aan te bieden? Waarom zou je ze aan de hand nemen en leerstof aanbieden die ze deels niet nodig hebben? Hoe maak je optimaal gebruik van hun kennis en ervaring als zij zich zo snel mogelijk aanpassen aan de stijl van hun opleider (tevens beoordelaar) bij de rechtbank of het gerechtshof? Rechters en raadsheren hebben niet genoeg aan juridische expertise. De huidige samenleving verwacht dat zij zorgvuldig luisteren, doeltreffende uitspraken doen, hun beslissingen helder formuleren en goed omgaan met kritiek. De nieuwe Rio-opleiding (rio staat voor rechter in opleiding), die in opdracht van de Raad voor de rechtspraak is ontworpen, moet rechters opleveren die daarvoor optimaal zijn toegerust. Geen pas afgestudeerde juristen, maar betrokken mensen met stevige wortels in de samenleving, die de regie nemen in de rechtszaal en weten waar ze voor staan.

Praktijkopleiders bij de gerechten helpen de rio's ervaring opdoen met zittingen leiden en vonnissen schrijven. Daarnaast coachen kernopleiders van Studiecentrum Rechtspleging (SSR) de kandidaten op andere gebieden: goed communiceren, samenwerken, kennis delen, feedback geven en krijgen, ethiek, omgaan

met de media en vooral: wat het betekent om rechter te zijn. De eerste lichting rio's is in januari begonnen: vier mannen en zeven vrouwen, van 34 tot 47 jaar. Ze hebben hiervoor als advocaat gewerkt, als wetenschapper of belastingadviseur en hebben soms al ervaring opgedaan bij de Rechtspraak, als secretaris, stafjurist of op het wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad.

Tijdens de voorfase van drie maanden leren ze via trainingen, cursussen en praktijkoefening in de zittingszaal de wereld van de rechtspraak kennen, en hun eigen positie daarin. "Daarna weten ze of het beroep bij ze past en wat ze nog moeten leren om te voldoen aan de vereiste competenties", zegt kernopleider - en kinderrechtser - Marcel Snijders. De opleiding is heel flexibel. Rio's stellen zelf een opleidingsplan op maat samen, met steun van hun opleiders. Via cursussen bij SSR, werkend leren bij rechtbank of hof en verschillende stages ontwikkelen ze de competenties en vaardigheden die nodig zijn om een goede rechter te worden. Het pad daar naartoe verschilt per persoon en duurt vijftien maanden tot maximaal vier jaar. De eerste lichting heeft naar verwachting aan ongeveer achttien maanden genoeg, zegt Snijders. "Een externe beoordelingscommissie bepaalt uiteindelijk of de rio's echt klaar zijn voor het rechtersvak."

Op pagina 22 en 23 drie 'nieuwe' rechters.

“ Veel vliegreuen maken”

“Ik ben begonnen als belastingadviseur bij PricewaterhouseCoopers. Toen ik daarna als gerechtsauditeur bij de Hoge Raad ging werken en zaken voorbereidde, wist ik: dit past bij mij. Het algemeen belang dienen, twee kanten van een zaak afwegen, een rechtvaardige oplossing zoeken, mooi! Bij de rechtbank in Breda kon ik soms bijspringen als plaatsvervangend rechter, maar dat stopte toen ik beleidsmedewerker werd bij het ministerie van Financiën. Die functies zijn niet verenigbaar.

Rechter worden leek er niet in te zitten. Het kabinet wilde de griffierechten enorm verhogen. Veel minder mensen zouden een proces kunnen betalen. Een langdurige vacaturestop bij de Rechtspraak was te verwachten. Gelukkig ging die zware kostenverhoging niet door. Er zijn weer rechters nodig, mét maatschappelijke ervaring. Ik heb veel geleerd van het bedrijfsleven en de politiek. Als plaatsvervangend rechter in Breda zag ik hoe belastingrechters mensen lieten

merken dat er echt naar ze werd geluisterd. Ik ga in deze fase van de opleiding heel veel naar zittingen om te zien hoe rechters dat aanpakken. Civiele zittingen hebben de vorm van een gesprek, waarin de rechter ook onderzoekt of een schikking mogelijk is. Een strafzitting is anders, daar wordt de verdachte een aanklacht en bijbehorend bewijs voorgehouden. Maar toen ik laatst een verdachte hoorde kennen, was de kous daarmee niet af. De rechter vroeg dóór. Zo krijgt de zitting een opvoedkundig effect.

Ik denk dat ik een goede rechter kan worden. Ik heb oog voor de verschillende kanten van een verhaal en heb een stevige inhoudelijke basis in het belastingrecht. Maar actief zoeken naar het belangenconflict achter het geschil, wat ik civiele rechters zo knap zie doen, is nieuw voor mij. Dat wordt een belangrijk ontwikkelpunt in mijn opleiding. Zittingen doen, regie voeren, leren wanneer je ingrijpt en wanneer niet - ik wil veel vliegreuen maken.” ■

Melvin Pauwels (35)

Rechter in opleiding in Breda
Woont samen, twee kinderen
Studeerde fiscale economie en fiscaal recht aan de Universiteit van Tilburg
Promoveerde op ‘Terugwerkende kracht van belastingwetgeving’

“ Op twee sporen lopen”

“Tijdens mijn studie accountancy kwam ik aanraking met fiscaal recht. De juridische kant vond ik nog leuker dan de economische. Ik heb er dus een rechtenstudie achteraan gedaan voordat ik als belastingadviseur aan de slag ging bij Deloitte. Drie jaar geleden ben ik daarnaast begonnen aan een fiscaal-juridisch proefschrift aan de universiteit. Op rechtspraak.nl zag ik informatie staan over rechter worden. Het leek me wel wat om dat over een paar jaar te proberen. Maar toen kort daarop bleek dat de rechtbank in mijn stad Groningen een belastingrechter zocht, maakte mijn hart een sprongetje. Die kans kon ik niet laten lopen. Tijdens de opleiding ga ik, naast belastingrecht, ook een jaar strafrecht doen. De schoonheid van het juridische beslismodel spreekt me daarin erg aan. Je hebt te maken met de macht van het zwaard, de overheid die straf mag opleggen. Dus moet je alle procedurele stappen heel zuiver langslopen. Bovendien zie je de rafelranden van de samenleving. Wat is daar misgegaan?

Binding met de samenleving heb ik genoeg. Ik werkte vroeger als barman in de krochten van Noord-Oost Groningen. Sommigen noemden het daar een elitekroeg, omdat er veel havone vwo-scholieren kwamen. Maar er liepen ook veel stamgasten, die werkten in ploegendienst en kwamen uit een heel ander nest. Nog steeds heb ik een heel gevarieerde kenniscring, met veel mensen die nogal wat hebben meegemaakt. Ze kloppen vaak bij mij aan voor hulp en advies. Dat past beter bij me dan vrijwilligerswerk en besturen. Van mijn vrienden heeft ongeveer de helft gestudeerd, dus privé zit ik ook niet in een ivoren toren. De komende tijd wil ik vooral zittingsvaardigheden opdoen. Ik heb tot nu toe één keer ‘meegezeten’, op een zitting over een coffeeshophouder van wie de belastingdienst de inkoopadministratie had afgewezen. Lastig, want de verkoop van softdrugs wordt gedoogd, maar de inkoop is in feite nog steeds illegaal. Een zitting leiden lijkt me best moeilijk. Je moet op twee sporen tegelijk lopen: de proce-

dure bewaken, maar tegelijk goed luisteren en direct beslissingen nemen over onverwachte kwesties. En dat moet allemaal goed! Er valt nog heel wat te leren.” ■

Arjan Heidekamp (34)

Rechter in opleiding in Groningen
Getrouwd, geen kinderen
Studeerde bedrijfseconomie (accountancy), fiscale economie en fiscaal recht in Groningen

Renée Vrugt (47)

Rechter in opleiding in Amsterdam
Getrouwd, drie kinderen
Studeerde rechten aan de Universiteit van Amsterdam

“ Olie in de schrijfmachine”

“Als kind had ik een heel goede band met mijn surrogaatopa, die kantonrechter was in Haarlem. Hij nam me op mijn achtste mee naar de rechtbank en zei: ‘Dit is écht iets voor jou’. Dat is altijd blijven hangen. Maar na de middelbare school kozen alleen mensen die niet wisten wat ze wilden voor rechten. Ik probeerde eerst Engels, om daarna Europese studies te doen. Dat was niets voor mij. Een beroepskeuzetest maakte duidelijk dat het toch rechten moest worden. Na mijn studie werkte ik als bedrijfsjurist bij Akzo en later bij de gemeente Heemstede.

Daar heb ik liefde voor het bestuursrecht ontwikkeld. Tegenwoordig zit ik vrijwillig in gemeentelijke bezwaarcommissies in Heemstede en op Terschelling, waar wij vaak op vakantie gaan. Toen ik nog in Heemstede werkte, vertegenwoordigde ik de gemeente regelmatig in procedures bij de rechtbank en dacht dan: hier zou ik ook willen werken. Maar ik was jong, en rechter word je voor het leven. Ik ging wel bij de rechtbank werken, als stafjurist: juridisch medewerkers begeleiden, lastige zaken voorbereiden, de rechter bijstaan op zitting en vonnissen schrijven.

Bij de rechtbank Amsterdam kreeg ik later de leiding over de juridisch medewerkers en de stafjuristen. Nu ben ik toe aan eindverantwoordelijk zijn in plaats van meewerken. Ik wil echt iets betekenen voor rechtzoekenden. In mijn Heemstede tijd vond ik de afstand tot de rechter vaak groot. Dat maakt mensen onzeker en gespannen. Maakt de rechter meteen duidelijk wat er gaat gebeuren, dan heb je een veel effectievere zitting. In de opleiding leren we doorvragen naar waar het partijen echt om gaat. En wat doe je met iemand die huult of boos wordt?

Hoe zorg je dat die zich toch gehoord voelt, hoe bewaak je de balans met andere partijen in de zaal? Dat oefenen we met acteurs. De hoofdphase van de opleiding doe ik bij bestuursrecht en daarna bij strafrecht. Ik moet vooral leren snel vonnissen te schrijven. Er moet olie in de schrijfmachine! Mijn maatschappelijke stage loop ik bij het OM en bij de politie. Want wie strafrechter wil zijn, moet weten waar het mee begint.” ■

Zie op rechtspraak.nl het themadossier **Rechters in opleiding**
Zie www.rechtspraak.nl/Recht-In-Nederland/ThemaDossiers/Rechters-in-opleiding.

Zelf rechter worden?
Zie www.rechtspraak.nl/Werken-bij/rechter-worden.

'TEGENOVER DE RECHTER ZIT EEN MIER'

Een goede rechter is geduldig en communicatief, vind strafpleiter Bénédicte Ficq. Ze staat bekend als advocaat van Badr Hari, maar verdedigt vaker mensen zonder roem of geld. Ficq vraagt aandacht voor de kwetsbare positie van de verdachte: "De persoon die tegenover een rechter zit, is altijd een mier." Tekst: Stijn Dunk Foto's: Karoly Effenberger

“Iedereen heeft het recht te worden verdedigd”

Rechters, strafpleiter Bénédicte Ficq heeft er een haat-liefde verhouding mee. "Ik kan enorm het geduld van rechters bewonderen. Als ze hun mimiek onder controle kunnen houden. Als ze hun ongenoegen, verbazing, hun ongeloof niet laten blijken. Een goede rechter is voor mij een geïnteresseerde sfinx, die alle informatie als een soort spons weet op te zuigen." Als rechters dit ideaalbeeld niet kunnen waarmaken, slaat de bewondering bij Ficq regelmatig om in hevige irritatie. Vaak gaat het dan om de bejegening van verdachten. "Waar ik me wild aan erger is een soort arrogante desinteresse bij rechters. Dat vind ik zó niet kunnen. Er was zelfs een rechter die uitgebreid uit zijn neus ging zitten peuteren. Ik vind dat je als rechter moet beseffen dat je onwaarschijnlijk veel macht hebt. Daar moet je heel integer mee om gaan."

Glimmende auto's

Ficq ontvangt op haar kantoor bij het Amsterdamse Frederiksplein. Ze neemt ruim de tijd,

“

Ik bewonder rechters met geduld”

antwoordt vaak met een ondeugend-ironische blik. Met temperament en betrokkenheid ook: ze voelt zich betrokken bij het bredere verhaal van de rechtsstaat, de politiek, de toegang van burgers tot het recht. Ficq staat bij het grote publiek bekend als de strafpleiter van kickboksster Badr Hari, die deze weken voor de rechter staat. Of als advocaat van vastgoedmagnaat Jan-Dirk Paarlberg en drugshandelaar Dino Soerel. Zelf hecht ze zeker zoveel waarde aan de minder bekende en vermogende verdachten die ze verdedigt. "De helft van mijn zaken

speelt zich af buiten de publiciteit, gaat over mensen die geen geld hebben. Ik doe veel pro deo zaken. De bevolking denkt dat strafrechtadvocaten allemaal in glimmende auto's rijden. Dat is niet waar, de meesten verdienen een hele normale boterham."

Rechtsbijstand

Ficq ging eind vorig jaar voorop in de openbare protesten van advocaten tegen de plannen om flink te bezuinigen op de rechtsbijstand. Ze demonstreerde in toga. "De rechtsbijstand gaat mij aan het hart. Ik kom uit de sociale advocatuur en vind dat iedereen het recht heeft verdedigd te worden, ook de mensen die daar geen geld voor hebben." Er staat veel op het spel, zeker in strafzaken, benadrukt ze. "Je vecht als verdachte tegen de overheid, die jou van je vrijheid wil beroven. Die bepaalt of jij het gedaan hebt of niet. Daarom moeten alle verdachten dezelfde kansen krijgen." Ze waardeert de steun van de Rechtspraak in deze discussie: onder meer de Raad voor de rechtspraak waarschuwde dat de toegang tot

“

Ik hoop op een minister die uitlegt hoe strafrecht functioneert”

de rechter in gevaar dreigt te komen. Advocatuur en Rechtspraak zouden vaker samen op moeten trekken in dit soort kwesties, vindt Ficq. Wel mist ze het besef bij rechters dat bezuinigingen op gespecialiseerde advocaten grote problemen geven in de hele strafrechtketen.” Als pro deo strafrechtadvocaten civiele en andere typen zaken moeten aanpakken om te overleven, krijg je in strafzaken vaker advocaten die niet deskundig zijn. Dan komen er meer zinloze verzoeken zoals het oproepen van onzinnige getuigen. Dat gaat veel tijd en geld kosten.”

Flapuit

Ze is een topadvocate. Vinden onder meer haar vakbroeders. Wat is haar geheim? “Ik weet wel dat ik een werkelijke interesse in mijn cliënt heb. En ik kan heel hard vechten.” Verder lukt het Ficq op de zitting de rechter ‘te bereiken’. “Dat is het allerbelangrijkste. Je bent als advocaat enorm afhankelijk van de mens in toga tegenover je. Ik ben mezelf, dat voelt een rechter aan.” Ook handig: ze weet de hoofd- van de bijzaken te onderscheiden. “Stel, er zijn zeven ondergeschikte punten in een zaak en drie *main points*, dan vinden rechters het prettig als je niet gaat zeuren over die ondergeschikte punten. Dat valt goed: rechters weten ook wel waar ze over moeten beslissen.” Zelf zou ze nooit een goede rechter kunnen zijn, zegt ze heel beslist. “Ik ben ongeduldig, een flapuit, ik ben heel vaak ongenueanceerd.”

Daarom kan ze zo blij zijn met rechters die deze eigenschappen niet bezitten. Zoals de rechtbank die de zaak Badr Hari behandelt: “Daar zaten geduldige rechters, geïnteresseerde sfinxen. Zo heb ik uitermate lang gepleit toen het daar nog niet het moment voor was: op de pro forma zitting. Ik ben door de rechtbank niet één keer onderbroken, dat is natuurlijk fantastisch.”

Nietig

Steeds weer komt Ficq erop terug: de nietige positie van de verdachte. Waar een advocaat rekening mee moet houden, de officier, de rechter. “Je voelt je zo klein als je weet dat je zo afhankelijk bent van het oordeel van iemand anders. Als je toekomst daar helemaal vanaf hangt: je werk, je huis, je relatie. De persoon die tegenover een rechter zit, is altijd een mier.” Dan ben je dankbaar als er respectvol

met je om wordt gegaan, weet ze. Dat levert soms een bijzonder effect op. “Ik ken cliënten die het vertrouwen van een rechter niet hebben willen beschamen. Dat waren rechters die geïnteresseerd waren, die hen nog een kans gaven. Die cliënten zijn alleen daarom al echt hun best gaan doen. Omdat ze behandeld zijn als mens.”

Verkiezingsretoriek

Van het politieke sentiment rond het strafrecht wordt Ficq niet vrolijk. Een voorbeeld: drie keer per week fietst ze over een gevaarlijke kruising in Amsterdam. Daar rijden auto's regelmatig door rood, een botsing met fietsers ligt op de loer. “Dat is nog niet gebeurd maar als een kind overlijdt, komt er een grote strafzaak met al het verdriet erbij. Terwijl: het rijden door rood is slechts een overtreding. De ernst van het feit is vaak gekoppeld aan het zware gevolg. Als de rechter dan een milde straf uitspreekt, staat de politiek tegenwoordig klaar om schande te spreken.” Allemaal verkiezingsretoriek, vindt Ficq. Net als de 16 euro per dag die delinquenten zouden moeten betalen voor hun verblijf in de cel, of de minimumstraffen die het vorige kabinet wilde invoeren. “Een gruwel”, zegt Ficq misprijzend. “Ik hoop dat er eens een minister komt die de mensen thuis uit kan leggen hoe het strafrecht functioneert. Dat mensen moeten kunnen bouwen op een onafhankelijke en stabiele rechterlijke macht, die boven partijen staat en niet met alle politieke winden meewaait.” ■

Bénédicte Ficq (1957, Goirle)

Samenwonend, twee kinderen

1986: afronding rechtenstudie Rijksuniversiteit Groningen
1992: oprichting advocatenkantoor *Meijering Van Kleef Ficq & Van der Werf*
1996: landelijk bekend als advocate van Jim T., verdachte van de balpenmoord
1996-heden: strafadvocaat van o.a. Badr Hari, Dino Soerel, Jan-Dirk Paarlberg
1996-2001: vijf keer beste vrouwelijke strafpleiter volgens collega-advocaten
2013: prominente rol in advocatenverzet tegen bezuiniging op rechtsbijstand

Minister Opstelten van Veiligheid en Justitie staat in de Tweede Kamer journalisten te woord. Hij zegt de beslissing te respecteren van het hof in Arnhem dat zijn vroegere topambtenaar Joris Demmink toch moet worden vervolgd wegens een zedendelict.

HOF GELAST ONDERZOEK JORIS DEMMINK

Ex-topambtenaar Joris Demmink is al decennia regelmatig in het nieuws over vermeende pedofiele praktijken. Het gerechtshof Arnhem gelastte in januari dat het Openbaar Ministerie nader onderzoek moet verrichten. Waarom gebeurt dat nu pas? Aflevering in de rubriek ‘Hoe kan dat nou?’ Tekst: Rob Edens Foto: Phil Nijhuis/Hollandse Hoogte

Waar gaat deze zaak over?

Joris Demmink, inmiddels met pensioen, maakte carrière op het ministerie van (Veiligheid en) Justitie. Uiteindelijk werd hij daar de hoogste man. Er duiken met enige regelmaat berichten op dat hij seksuele contacten zou hebben met minderjarige jongens – en dat is strafbaar. Een van die geruchten betreft de verkrachting van twee minderjarige jongens in de jaren negentig in Turkije. Zij zouden toen 13 en 14 jaar zijn geweest.

Waarom is het nooit tot een vervolging gekomen? Er is regelmatig onderzoek verricht door Openbaar Ministerie, Rijksrecherche en veiligheidsdienst AIVD. Deze onderzoeken pleitten Demmink steeds vrij, waarna achtereenvolgende ministers van Justitie hem steun betuigden. De mensen die niet in de onschuld van Demmink geloofden, zagen steeds meer bewijs dat er sprake was van een doofpot. Demmink zou door zijn hoge positie invloed hebben kunnen uitoefenen op de beslissingen.

Maar nu wordt Demmink dan toch vervolgd? In 2008 en 2010 deden de Turkse – inmiddels – mannen in kwestie aangifte. Voor het eerst was er meer dan alleen geruchten. De officier van justitie bij

het Landelijk Parket van het OM besloot na een ‘oriënterend feitenonderzoek’ dat er geen strafvervolging werd ingesteld. De advocate van de mannen diende hierop in oktober 2013 een klaagschrift in bij het gerechtshof in Den Haag. Ze verzocht het hof om het OM opdracht te geven Demmink alsnog te vervolgen. De zogenoemde artikel 12-procedure leidde er uiteindelijk toe dat het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden opdracht gaf de beschuldigingen van verkrachting nader te onderzoeken.

Hof Arnhem-Leeuwarden? Het klaagschrift was toch ingediend bij het hof in Den Haag? Ja, dat klopt. Zo'n klaagschrift moet worden ingediend in het arrondissement waar de verdachte woont. Rechters en raadsheren willen en moeten elke schijn van partijdigheid vermijden. Als zij Demmink ooit ergens ontmoet hebben, is dat al voldoende reden de zaak niet te doen. Van het hof in Den Haag ging de zaak daarom naar het hof in 's-Hertogenbosch. Ook daar vonden ze dat ze de zaak niet konden behandelen. Het gerechtshof in Arnhem-Leeuwarden voelde zich wel vrij. Dat besliste op grond van de eerdere onderzoeken dat ‘een redelijk vermoeden van schuld’ bestaat, aldus het arrest. Nader onderzoek is ‘mede gerechtvaardigd vanwege het feit dat de beschuldiging

van beklagde al jarenlang met een zekere regelmaat opdoemt’.

Wil dit zeggen dat Demmink schuldig is? Nee zeker niet. Het hof heeft alleen besloten waar het OM nader onderzoek naar moet doen. Zo moet duidelijk worden of Demmink in Turkije was in de periode van de verkrachtingen. Verschillende documenten spreken elkaar daarover tegen. Ook moet een Turkse politieagent worden gehoord die destijds een van de jongens naar Demmink zou hebben gebracht.

Is dit de enige rechtszaak waarbij Demmink betrokken is? Nee. Hij heeft zelf een procedure tegen het AD aangespannen wegens een publicatie en eist schadevergoeding. Daarnaast is er de stichting De Roestige Spijker. Die beijvert zich, aldus haar website, ‘voor berichtgeving over onderwerpen waarover niet geschreven mag worden’. De stichting wil een Amerikaanse documentaire waarin Demmink voorkomt verder openbaar maken. Demmink vindt dit onrechtmatig. Naar aanleiding hiervan loopt er een procedure bij de rechtbank Midden-Nederland. En de stichting meent ook een belang te hebben bij de zaak van Demmink versus het AD, die bij de rechtbank Rotterdam dient. ■

WABLIJEF?

Zwijgrecht

Uitleg: Iedere verdachte heeft op grond van artikel 29 lid 2 uit het Wetboek van Strafvordering het recht te zwijgen op vragen van de politie, het Openbaar Ministerie of de rechter. Dit zwijgrecht vloeit voort uit het Latijnse adagium *nemo tenetur prodere se ipsum*. Niemand is verplicht om aan zijn eigen veroordeling mee te werken. Dit basisprincipe van het recht op

een eerlijk proces wordt niet expliciet genoemd in artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, maar wel als zodanig door het Hof in Straatsburg geïnterpreteerd. Het zwijgrecht beschermt de burger tegen onbetamelijke overheidsdwang (afpersen, chanteren) om een belastende verklaring of bekentenis te verkrijgen. De, verplichte, mededeling aan een

verdachte dat hij het recht heeft om te zwijgen tijdens een verhoor of een rechtszitting, wordt de cautie genoemd. Als een verdachte besluit om wél een verklaring af te leggen of om te antwoorden op vragen, dan hoeven die antwoorden niet de waarheid te zijn. Een verdachte wordt immers niet onder ede gehoord en is zoals gezegd niet verplicht zichzelf te belasten.

Strafrechtadvocate Nadine Schraa van Damsté advocaten-notarissen in Enschede: "Ik vind het zwijgrecht heel belangrijk. Gedurende de eerste dagen dat een cliënt vastzit, hebben wij geen beschikking over het dossier. De cliënt staat in zo'n eerste periode al met 1-0 achter. Het mag niet gebeuren dat hij zichzelf dan onterecht belast. Soms druk ik een cliënt op het hart om in zijn zwijgen te volharden, soms om te praten. Als een cliënt beter zijn mond kan houden, leg ik

goed uit waarom en waarschuw ik dat er tóch vragen gesteld kunnen worden. Cliënten die nog nooit met Justitie in aanraking zijn geweest, vergeten onder druk van de angst en de spanning weleens onze afspraak. Doorgewinterde cliënten hebben daar niet zo veel last van. Als op zitting vrijspraak niet meer mogelijk is door een onverwachte bekennende verklaring van mijn cliënt, dan probeer ik met mijn pleidooi de hoogte van de straf te beperken. Er zijn ook cliënten

die móeten praten omdat hun zaak schreeuwt om een uitleg. Als jouw DNA bijvoorbeeld op de plaats delict is aangetroffen en jij daarvoor een plausibele verklaring hebt. Of als je een aanvaardbaar alibi hebt. Mensen met een grote gunfactor van wie je ziet dat ze oprecht zijn, adviseer ik ook om vooral te praten."

Wilt u een term uitgelegd krijgen? Mail naar redactie@rechtspraak.nl